

Wappenschild

ՀՈՒՆԻՍ 25 - ՀՈՒԼԻՍ 8 2014 թ. Թիվ 16 (2038)

ՏԱՄԻՈՐՅԱ ԹԵՐԹ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է 1951 թ. ԳԻՆԸ 120 ԴՐԱՄ

ՀԱՇՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ընթացիկ փարում ջրամբարներում կուրսակված ջրի ոչ բավարար չափի և աղյուրների սակավաշրության հետևանքով առաջացած շուրջ 74 մլն խոր. մետր ջրի դեֆիցիտը մասամբ ծածկելու, Արագածոտպ-նի և Արմավիրի մարզերի ջոօգիքագործողների բա-վարար և կայուն ջրամբարակարարումն ապահովելու նպարակով, կառավարությունն իր պահուստային ֆոնդից 550 մլն դրամ է հարկացրել՝ 100-ից ավելի խորքային հորերը վերագործարկելու նպագակով։ Առավել իրադարձ և լուծում պահանջող աշխարհանք-ների հրականացման նպագակով փոփոխություններ և լրացումներ են կարարվել կառավարության ավելի վաղ ընդունած որոշման մեջ։

Նևսում հավանություն է տրվել Արարաբյան դաշտի ջրօգտագործման նկատմամբ ավելումագ, կենդրուացված կառավարման համակարգի ներդրման դեմքնիկական առաջդրանքին:

Մեկ այլ որոշմամբ՝ Վարդենիսի համայնքում փոթորկից փուժած վնասություններին, որպես անհագույց աջակցություն, դրամադրվել է մերադապաւի բլոկով ցինկապատ մերադական թիթեղ, արդասահմանյան պրոֆիլով պարուիաններ: Միաժամանակ նախադեսվում է հիմնանորոգել Մադինա համանքի դպրոցը:

Գարևանային հեղեղումների, բնական և գեինածին այլ աղեփների հետքանքով, պետքան և նշանակության ճանապարհների առանձին հարվածների հրապար և առաջնահերթ հիմնանորոգման անհրաժեշտ կառավարությունից ենթակա կառավարությունը որոշել է անհրաժեշտ գնումներն իրականացնել բանակցային ընթացակարգով՝ առանց գնումների հայդրարությունը նախապես հրապարակելու, քանի որ մրցույթի այլ ձև կիրառելու դեպքում, հնարավոր չէ ժամանակին ապահովել աշխարհանքի ամբողջ ծավալը:

ՀԵՂՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՐԳԱՅՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏԵՏՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Օրեւո ՀՅ գյուղակնքնեսության նախարար ՍԵՐԳՈ Կարապետյանն ընդունել է ծվեյցարիայի զարգացման և համագործակցության գործակալության գործառնականացման և հայաստանական գրասենյակների դիմումները՝ Ռուսիան և Չառա Ալավերդյանին։ Յանդիաման նպատակը՝ Խշված կազմակերպության կողմից Յայստանում իրականացվող ծրագրերի ընթացքի և համագործակցության նոր հեռանկարների քննարկումն էր։ Յանդիաման սկզբում նախարարը նշել է, որ այսօր մեր երկիրը շարունակում է ընդլայնել և խորացնել իր հարաբերությունները Եվրոպական Միության երկների և միջազգային կազմակերպությունների հետ։

Բարձր գնահատելով կազմակերպության ներդրումը Հայաստանի գյուղատնտեսության զարգացման գործում նախարար Սերգո Կարապետյանը կարևորէ է Սյունիքի մարզում Նշված համագործակցության շրջանակներում իրականացվող «Անասնապահության և Սեղրի գյուղատնտեսության զարգացման ծրագրերը», որոնց շնորհիվ հնարավոր է եղել իրականացնել կենդանիների մով որոշ հիվանդությունների հայտնաբերման և կանխարգելման աշխափանքները, բարձրացնել անասնապահությամբ զբաղվող ֆերմերների մասնագիտական և բիզնես հմտությունները, ինչպես նաև զարգացնել պիղաբուծությունը՝ մասնավորապես Սեղրի տարածաշրջանում: Նախարարը շնորհակալություն է հայտնել նաև ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության նոր պաշտոնական կայքի սպեհման գործում շվեյցարական կողմի աջակցության համար:

Պարուն Շոխը Նշել է, որ Նշված հաջողությունները համարելի և արդյունավետ աշխատանքի արդյունք են, և որ ՀՎԵցարկան կողմն առաջիկայում ևս 2 շաբունակելու է Յայաստանում իրականացնել գյուղի և գյուղավանդեսության զարգացման այլ ծրագրեր՝ ավելացնելով թե դրանց ուղղվածությունը, և թե նոր փարածքների ընդգրկումը: Նախարարը միաժամանակ փեղեկացրել է, որ Երկկողմ համագործակցության հետագա ընդլայնման նպատակով, շուրջով կսփորագրվի Յայաստանի Յանրապետության կառավարության և ՀՎԵցարիայի ռաշնակին խորհրդի միջու գույքատեսության ընագավառում համարողական մասին համաձայնագիր և

ՀԱՆԴԻՊՈՒ

ԾԱՆՈՑԻԹՅՈՒՆ ՈԼՈՐՏԻՒ

ՀՅ Վարչապետ Յովիկ Աբրահամյանի գլխավորությամբ, Արցախում գդնվող կառավարական պարվիրակության կազմում Սրբեփանակերպ ժամանած՝ ՀՅ գյուղավնտեսության նախարար Սերգո Կարապետյանը վերջերս, **ԼՂՅ** իր գործնկեր Անդրանիկ Խաչատրյանի ընկերակցությամբ, ծանոթազավ Արցախի գյուղուրությին:

Սկզբան, Ե ՀԴ ԴՐ Կողմանը Ապրանքավաճառք և Նախագծայի ամ Ասպարուցակ Ալյումին գործընկերությամբ, Արտադրության գործընկերությամբ, Վարչության գործընկերությամբ:

Սկզբան հայկական երկու հանրապետությունների գյուղական էկոնոմիկ այսպահանջության՝ Վերջերս շահագործման հանձնված շենքում, որում Սերգո Կարապետյան ծանոթացավ աշխատանքային պայմաններին, եղավ նախարարության բաժիններում, վարչություններում ու գետաշուրջություններում: Այնուհետև երկու նախարարներն առանձնագրույց ունեցան, որի ժամանակ գոհունակություն հայտնեցին համագործակցության ներկայիս վիճակից նաև պատրաստակամություն հայտնեցին էլ ավելի խորացնել փոխգործակցությունը: Անդրանիկ Խաչափրյանը գոհունակությամբ նշեց, որ Յայաստանի Հանրապետության և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության գյուղական գործությունների համագործակցության արդյունքում նկատելի է ռարունակ տարեցակի ամենի տարածության ռազմական առողջությունը:

Երեքին Սերգո Կարապետյանը նշեց, որ, ըստ Էռլթյան, լինելով նոյն փնտեսական դաշիռում և խնդիր ունենալով ավելի խորացնել փոխադարձ ինտեգրումը, ՅՅ գյուղողորդի դեկավարությունն այսուհետ ևս կշրունակի համակողմանիորեն նպաստել Արզախում գյուղաբնիւսության զարգացմանը:

Այնուհետև ԼՂՅ գյուղավնդեսության Նախարարության Նիստերի դահլիճում դեղի ունեցավ հանդիպում Արցախի գյուղուրդի պատասխանագրուների հետ, որից հետո, Անդրանիկ Խաչարյանի ուղեկցությամբ, Սերգ Կարապետյանը ծանոթացավ ԼՂՅ գյուղավնդեսության Նախարարության Ենթակայության քակ գործող կազմակերպություններին: Մասնավորապես, այց կատարվեց հանրապետական անսանաբուժական լաբորատորիա, որը վերջերս է համալրվել ֆամինակակից սարքավորումներով, ինչը կուեկփիլին հնարավորություն է ընձեռել աշխարհանքներն ավելի արդյունավետ իրականացնել: Պատվիրակությունը եղավ նաև ԼՂՅ գյուղավնդեսության Նախարարության «Սերմաբուծության, սելեկցիոն և վաճառության և սերմերի որակի սպուգման կենդրություն»:

1 Հ ՀՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՇՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՏՍՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

առաջարկել է նման մի համաձայնագիր, սպորտել նաև ՀՀ գյուղավանդեսության նախարարության և ՀՎԵՋարիայի զարգացման և համագործակցության գործակալության միջև, որը ընդունվեց գոհունակությամբ:

Նախարարն առաջարկել է Սյունիքի մարզի օրինակով, հաջորդ տարվանից հակահամաճարակային միջոցառություններ իրականացնել ամբողջ հանրապետության գործակալության միջև, որը ընդունվեց գոհունակությամբ:

Հանդիպման ընթացքում կողմերն անդրադարձել են նաև Հայաստանի գյուղավանդեսությունում առկա և լուծումներ պահանջող այնպիսի հիմնախնդիրների, ինչպիսիք են՝ գյուղավանդասկան կողմերափոխմերի սրբեղման ճանապարհով փնտեսությունների խոշորացման և գյուղավանդեսական ռիսկերի նվազեցումը, որոնց լուծման համար պարունակությունը է հայդուկ ուսումնասիրել ներկայացվող առաջարկությունները:

1 Հ ԱՀԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԱՅՑ

ՈՒՆԵՐԴՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՍԱՀՄԱ- ՆԱՄԵՐՁ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻՆ

ԶՕԸ-ի գործադիր վնօրենը, Վերջին օրերին կարկահարության հետևանքով գումար՝ Արդենի, Արագածավան, Լուսական համայնքների ղեկավարները, քննարկել են գյուղացիական վնենություններին հասցած վնասի չափերին, աշակեցված առաջարկությունները: Փոխվարչապետը նշեց, որ հարցը կըննարկվի կառավարությունում և ընդունված որոշումների մասին կիրակացվի բնակչությանը:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐՏԱՀԱՆՄԱՆ ՏԱՎԱԼՆԵՐ

2014 թվականի հունիսի 25-ի վիյաներով՝ Հայաստանից արդարական մարզում գումար պահպանագույն նախորդ գուղաքանչում՝ նախորդ գուղաքանչում ժամանակահավաքի 19.590 գումանայի դիմաց:

ՀՀ գյուղավանդեսության փոխնախարար Ռոբերտ Մակարյանը նշել է, որ հիմնականում արդարական է խաղող՝ 2 620 գումանա, կեռան՝ 339 գումանա, կարտոֆիլ՝ 18 400 գումանա, կաղամբ, ծաղկական՝ 1500 գումանա, գազար՝ 188 գումանա, կանաչեղն՝ 801 գումանա, ճակնդեղ, բողկ՝ 650 գումանա:

Ինչ վերաբերում է ծիրանի արդարական ծավալներին, ապա գյուղավանդեսության փոխնախարարի խոսքով՝ այս գուղաքանչում գուղաքանչում է արդարական 70 գումանա ծիրան:

«Նախորդ գուղի, այս նույն ժամանակահավաքում, արդարական մարզում՝ 7700 գումանա ծիրան», նշել է Ռոբերտ Մակարյանը՝ հավելելով, որ, բացի ծիրանից, մյուս պահպանագույն նախորդում արդարական ծավալները հիմնականում գերազանցել են նախորդ գուղաքանչում:

Ըստ փոխնախարարի, արդարական գործընթացներն ընթանում են առանց խոչընդուների: Վրաստան, Ռուսաստան, Երանք, Արաբական Միացյալ Էմիրություններ, Բուլղարիա՝ այն հիմնական երկրներն են, որտեղ արդարական վում են Հայաստանի պահպանագույն նախորդ գուղաքանչում:

Ութսունինգ տարեկան հասակում կյանքից հեռացավ Հայաստանում մեղվաբուծության վաստակաշատ երախտավոր, կենսաբանական գիտությունների թեկնածու, ՀՀ գյուղատնտեսական գիտությունների ակադեմիայի թղթակից-անդամ Ալեքսանդր Համբարձումի Մարկոսյանը:

Ալեքսանդր Մարկոսյանը ծնվել է 1929 թվականի հունվարի 28-ին, ՀՀ Արմավիրի մարզի Հայկավան գյուղում, արհեստավորի ընտանիքում: Հայրենի Հայկավան գյուղում աշխատանքի է անցել:

Խատանքի է անցել կոլտնտեսության մեղվանոցում. ինչը նշանավորում է վեհակել է հարյուրավոր գիտական հոդվածներ: Ա. Մարկոսյանի նախաձեռնությամբ նկարահանվել է նաև հայկական մեղվաբուծության վիճական գիտահանդեսի մուլտիմեդիա համար պահպանագույն հայաստան՝ ընդունվել բոլոյս պաշտպանության գիտահետազոտական ինստիտուտի ասպիրանտուրայում: Վերադարձած Հայաստան՝ ընդունվել բոլոյս պաշտպանության գիտահետազոտական ինստիտուտում, այսուհետև աշխատանքի է անցել Հայաստանի Անասանաբուծական-անասանաբուծական գիտական գիտահետազոտական ինստիտուտում՝ որպես մեղվաբուծության ուսումնական գործունեություն: Ալեքսանդր Հայկավան գյուղում աշխատանքի է անցել:

Ա. Մարկոսյանի ջանքերի շնորհիվ՝ ՀՊԱՀ-ում, մեղվաբույժների պատրաստման և վերապատրաստման դասընթացներում, դասավանդել են մեղվաբուծություն առարկան:

ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն

«Սուլտի Ագրո» ԳԱ կենտրոն

Գյուղատնտեսության աշակեցության հանրապետական կենտրոն

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

ՔՆՆԱՐԿՎՈՒՄ ԵԼ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ՀՀ գյուղավանդեսության նախարար Սերգո Կարապետյանն աշխատանքային այցով մէկնել է Շիրակի մարզ՝ ծանոթանալու կարկահարության հերթանքով մարզի մի շարք բնակավայրերի կրած վասաներին:

Նախարարը, Շիրակի մարզպետ Ֆելիքս Ցոլակյանի ուղեկցությամբ, այցելել է Հայրենայաց, Հայկասար, Տուֆաշեն, Չորակապ և Մարալիկ համայնքներ, եղել է ցորենի և գարու դաշտերում, զրուցել գյուղացիների հետ: Նախարարին դիմած գյուղացիներն առաջին հերթին խնդրել են երկարացնել գյուղավանդեսական վարկերի մարման ժամկետները, սերմանաբուծության և սերմանարդության զարգացման ծրագրի շրջանակներում վերանայել գյուղավանդեսական վարկերի մարման ժամկետները, սերմանաբուծության և սերմանարդության զարգացման ծրագրի շրջանակներում նշանական աշխատանքի հարցերը: Նախարարը խոսդացել է՝ խնդիրներին ընթացք տալու համար ընսարված հարցերը ներկայացնել հանրապետության վարչապետին: Հայկասար համայնքում գյուղացիները ներկայացնել են նաև արդարականի խնդիրը:

Նախարարը խոսպացել է հանգամանորեն ուսումնասիրել և, մարզում իրականացվող արողավայրերի բարելավման ծրագրի շրջանակներում, ընթացք տալ հարցին: Նախարարը միաժամանակ նշել է, որ տուժած յուրաքանչյուր գործություններում կարգավոր պարագաների մարզական համարդարձությունը որը կարձանագրի և ՀՀ գյուղավանդեսության նախարարությանը կներկայացնի մասին:

ԱՀԽԱՏԱԺՈՂՈՎՐԾ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Վերի և Դիլիջան քաղաքներում օրերս կայացան «Համայնքների խոշորացներ երիտասարդների ընկալմամբ» թեմայով աշխատաժողով-հանդիպումներ, որոնց նպատակը՝ երիտասարդներին և համայնքների կամավորներին նախավեսովող վարչապարածքային բարեփոխումների գործընթացին ծանոթացնել էր:

Հանդիպումներին մասնակցող համայնքային երիտասարդական նախարարությունների ակումբների (ՀԵՆԱ) անդամների հետ հանդիպեցին և վարչապարածքային բարեփոխումների վերաբերյալ կարտարագում ուսումնասիրությունները, դրանց հիմքում ընկած սկզբունքները, համայնքների խոշորացման առաջարկությունները ներկայացնելու համար կամավարման նախարարի առաջին փեղեկագույթյուն՝ գյուղացիների կրած վասաների մասին:

Հայդիր փառագում կայացան «Համայնքների կարծիքի առաջարկագուման աշխատանքային աշակեցության պարագաների պահպանագուման աշակեցության ծրագրի փնօրեն Արթուր Դրամիանը: Փորձագիտական կարծիքները կազմակերպվել են ԱՄՆ ՄԶԳ-ի կողմից իրականացվող «Համայնքային աշխատանքային աշակեցության» ծրագրի շրջանակում ՏԿՆ աշակեցությամբ:

ՀԱՄԱԳՈՐԾՎԿՑՎԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

ՀՅ-ում վերջին տարիներին ձևավորվեցին տարբեր կարգավիճակ ունեցող տնտեսություններ: Սաևնա վորապես՝ ազրարային ոլորտում, բարեփոխումների արդյունքում, կազմակերպվեցին բազմաթիվ ՍՊԸ-ներ գյուղացիական տնտեսություններ, գյուղատնտեսական կոռպերատիվներ, որոնք ներկայում են ական դերակա տարրություն ունեն երկրի տնտեսությունում: Գյուղատնտեսական կոռպերատիվների ձևավորման և կազմա կերպման բնագավառում առաջացան մի շարք խնդիրներ, որոնք լուծում են պահանջում: Ի՞նչ է կոռպերացիան որո՞նք են կոռպերատիվների ձևավորման սկզբունքները, ի՞նչ հնարավորություններ է այն ընձեռում, ի՞նչ ակն կալիքներ ունի կոռպերատիվի անդամը: Այս և այլ հարցեր պարզաբանում է ՀԱԱ ազրոբիզնեսի և շուկայաբա նության ֆակուլտետի դեկան, դոցենտ Յրացիկ Զավադյանը:

- Ինչպես հայպնի է, մեր հանրապետությունում գործում են շուրջ 340 հազար գյուղացիական փնտեսություններ, որոնք ունեն 1.3-1.4 հա հողագործականությունը թույլ չեն դալիս արդյունավետ օգտագործել հողը, աշխափուժը և արդյունավետ միջոցները, քանի որ չեն ձևավորվել համագործակցված աշխափելու մեխանիզմները, որն էլ պահանջում է նոր մոդեռնումներ: Դամարեղ, համագործակցված աշխափանքի արդյունքում, ինչ խնդիրներ են լուծարում:

- Փոքր փնտեսություններում, համապատասխան լծակների և մշխանիզմների բացակայության դեպքում, փնտեսավարումը դառնում է ոչ արդյունավետ: Մենք պետք է հասնենք նրան, որ փոքր փնտեսությունները ոչ միայն խոշորացվեն, այլ դրանց խնդիրները համարենալի են, համակարգվեն ու գործունեությունն ուղղվի դրանց լուծմանը: Փոքր չափերի դեպքում, նախ՝ ապրանքային արդադրության անհրաժեշտ ծավալները չեն ապահովվում, այսուհետև՝ գեխնիկայի և արդադրության միջոցների օգտագործումը դառնում է ոչ արդյունավետ, առաջանում են ֆինանսական միջոցներով ապահովման, վարկավիրման, ապահովագրական համակարգի ներդրման, իրացման, նյութափեխնիկական միջոցների ձեռք բերման հնորիներ:

Համաշխարհային փորձը ցույց
է փակել, որ փոքր գնդեսություն-
ների խնդիրների լուծման ուղի-
ներից մեկը՝ գյուղավնդեսական
կոռագերապիշվերի սպե՛ճումն է,
որը հիմնվում է անդամների ընդ-
հանուր խնդիրների կամավոր միա-
վորման սկզբունքի վրա: Ներկա-
յումս այսպիսի կոռագերապիշվեր
կարող են սպե՛ճվել ներդրումների
ձեռք բերման, վերամշակման ու
արդարանքի իրացման ոլորտնե-
րում, քանի որ այսպեղ առկա են մի
շարք հրափառ լուծում պահանջող
խնդիրներ և սպե՛ճված են որոշա-
կի հիմքեր: Մեր հանրապետությու-
նում նման փորձ արվել է, և, որոշա-
կի դժվարություններով հանդերձ,
ուղարկված է այսպիսի կոռագերապի-

Ներն այժմ էլ գործում են:
ՄԵՆՔ կոռպերափիկների
սփերծման փորձ ունենք ՀՀ
բոլոր մարզերում: Վերջին
փարիներին «Համայնքների
գյուղափնտեսական ռե-
սուրսների կառավարման
և մրցունակության ծրագ-
րի» միջոցով ձևավորվել
են նաև արոտօգգագոր-
ծողների կոռպերափիկներ,
որոնք նպաստում են արո-
տավայրերի արդյունավետ
օգտագործմանը և գյու-
ղափնտեսության ոլորդում
աշխարհողների շահագրգո-
վածության բարձրագույնու:

- Մեր Երկրում կոռապերավիվների ձևավորման գործընթացը դեռևս հանդիպում է լուրջ խոչընդովզների: Ըստ Ձեզ, որը նք են հիմնական պայմանները: Ինչո՞վ են պայմանավորված այդ դժվարություններն ու խոչընդովզները:

- Եհարկե, Ներկա փուլում կան բազմաթիվ խոչընդունելիքներ: Չնայած խորհրդադպական ծառայությունների՝ ԳԱՀԿ-ի և ԳԱՍԿ-երի կողմից, խոչընդունելիք հայթահարման ուղղությամբ որոշակի աշխատանքներ են կափարվել, սակայն գյուղացիական տնտեսությունները դեռևս բավականին դժվարությամբ են սփանում շուկայի իրավիճակի, գների, արդարությանը իրացման և պետական աջակցության վերաբերյալ օպերատիկվ տեղեկադպություններ: Բացի այդ, դեռևս չունենք կոռպերադրիվների հիմնադրույթների և առաջավոր փորձի վերաբերյալ տեղեկադպական ուղեցույցներ, որոնք ուղենիշ կարող են հանդիսանալ նորասփեղծ դնարկությունների համար: Այդպիսով, գյուղացին բավականաչափ տեղեկացված չէ կոռպերացիայի ոչ միայն նորությունների, այլ նաև գործունեության արդյունքների մասին:

- Սինչև կոռպերացիայի մասին օրենքն ընդունելը, կոնկրետ ի՞նչ քայլեր պետք է արվեն:

Վերաբերել գների կարգավորմանը, քվոդավորմանը, աննդամթերքի անվտանգության խնդիրներին ՍԵՐ երկրում առաջին քայլերը պետք է սկսել ուսուցման գործընթացը լավագույնս կազմակերպելուց: Գյուղացիական փոխեսություններում գրույցների ընթացքում պարզվել է, որ վերջիններս մեծանկություն ունեն կոռուպտափոխիչներ կազմակերպելու, պարզապետացածր է կոռուպտացման վերաբերյալ նրանց գիտելիքների մակարդակը: Առաջին հերթին, ուսուցման կազմակերպման միջոցով, պետք է հզորացնել նրանց կարողություններն ու ընդլայնել հնարավորությունները: Այդ խնդիրները կարող են լուծել ԳԱՀԿ-ը և ԳԱԱԿ-երը որոնք հսկայական փորձ ունեն այդ առումով: Նախկինում այդ խնդիրը լավագույն լուծվում էր «Ագրոգիտասփյուռի» միջոցով, որն ուներ մեծ թվով խորհրդագործման և վճարովի խորհրդագործության գործությունները ներդրման ուղղությամբ: Այսօր հնարավորություն չունենք ըստ պահանջարկի, բեղանությունների ամբողջ հանրապետությունում: Այս հարցը պետք է կարգավորել ամբողջ հանրապետության մասշտաբով՝ սկսած ուսումնական հասկարություններից՝ մինչև գյուղացիական փոխեսություններ:

- Իսկ ո՞րն է կոռուպտացիայի վերաբերյալ Ձեր և աշխարհում ընդունված սահմանում:

- Կան բազմաթիվ սահմանումներ: Սակայն, եթե ավելի պարզ և հասկանալի ձևով ասելու լինենք ապա «Կոռպերացիան որոշակի խնդիրների շուրջը համախմբվող ների միավորում է, համագործակցություն, որն, արդյունավետ մեխանիզմների կիրառման միջոցով ուղղված է իր անդամների արդարական, փնտեսական, սոցիալ-մշակութային խնդիրների լուծմանը» Բնականորեն, թե՛ մարդիկ, և թե՛ հասարակությունը, երբ գտնվեն Են դժվար իրավիճակներում համախմբվել են: Այսօր գյուղագյուղականության մեջ սրբազնա մեջ ապեղծված է նման

իրավիճակ. չի մշակվում վարելահողերի գգալի մասը, ցածր է արդարության միջոցների օգտագործման մակարդակը, առևա են բազմաթիւ ֆինանսապեսական խնդիրներ Համախմբման, կոռապերափիլմերի սկզբան անհրաժեշտություն կա Այս առումով, այն պես է դառնա երկրի ազգային անվտանգության և պարենային ինքնապահուման խնդիրը լուծելու կարևորագույն միջոց:

Հարցազրույցը՝ Նելլի Սահակյանի

ՀՐԱՄԱԿԻՒ

Մահկանացուն կնքեց արժանավոր հայուհին

Այլևս մեզ հետ չէ գիտնական, բանաստեղծութիւն և լրագրող Մեդիորա Խաչատրյանը, ում դժվարին, լարված ու խոչընդուներով լի կյանքը, անսահման լավատեսությունն ու մաքառումները միայն ուսանելի օրինակ կարող են հանդիսանալ ոչ միայն իր ժամանակակիցների, այլև հետագա սերունդների համար:

Մեղրուա Սրբապիտնի Խաչատրյանը ծնվել է 1937թ.՝ Իջևանում, ուսուցչի ընտանիքում: 1954թ., ավարտելով Իջևանի թիվ 1 միջնակարգ դպրոցը, ընդունվել է Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժական ինստիտուտ և ավարտել 1959թ.:՝ ձեռք բերելով գիտնական-անասնաբույժի մասնագիտություն:

1962 թ. ընդունվել է ասպիրանտուրա, 1965թ., ավարտելուց հետո, պաշտպանել թեկնածուական թեզ՝ ստանալով կենսաբանական գիտությունների թեկնածուի աստիճան: 1966 թ. աշխատանքի է անցել Հայաստանի անասնաբուծության գիտահետազոտական ինստիտուտում: 1973 թ. նրան շնորհվել է ավագ գիտաշխատողի կոչում: 1990 թ. նույն ինստիտուտում նշանակվել է առաջատար գիտաշխատող:

Խոշոր Եղճերավոր կենդանիների մանրադիտակային կառուցվածքի երկարամյա ուսումնասիրությունների հիման վրա, 1991թ. պաշտպանել է դոկտորական թեզ և ստացել գյուղատնտեսական գիտությունների դոկտորի աստիճան: Ավելի քան 50 գիտական աշխատանքների և 4 գյուտի հեղինակ է:

Մեղրա Խաչատրյանը 77 գիտնականների միության հիմնադիրներից էր և 1992 թ.-ից ղեկավարում էր Կազմակերպության գյուղատնտեսության բաժնու:

1997-1998 թթ. ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարին առջնթեր մշտական գործող գիտամեթոդական խորհրդի քարտուղարն էր: Որտեղ էլ աշխատել է գիտության նվիրյալը, աչքի է ընկել սկզբունքայնությամբ և գործինացությամբ՝ իր ողջ կարողությունը ի սպաս բերելով անասնաբուժական գիտության առաջամանու:

Իր գիտական աշխատանքը Մեղրու
Խաչատրյանը զուգակցում էր գրական
© լրագրողական գործունեությանը: Նա
բազմաթիվ գրեթի հեղինակ էր, իսկ
1994թ.-ից անդամակցում էր Հայաստա-
նի ժուռնալիստների միությանը (շուրջ
150 լրագրողական հոդվածների հեղի-
նակ է): Մեղրու Խաչատրյանը հասարա-
կական ակտիվ գործիչ էր, ճանաչված
հրապարակախոս:

Վաստակաշատ գիտնականի © հիա-
նակի մարդու հիշատակը միշտ վար

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ՈԼՈՐՏԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Օրերս ՀԱԱՀ-ի Ագրարային քաղաքականության և տնտեսագիրության հետազոտական կենտրոնը, «ՀՀ Ագրարային ոլորտի պետական կարգավորման գործիքների և կառուցակարգերի կարարեագործում» ծրագրի շրջանակներում, կազմակերպել էր կլոր սեղան: Քննարկման նպատակն էր՝ նպաստել ագրարային ոլորտի զարգացմանն ու մշակել գյուղադիմության պետական կարգավորման մեխանիզմների կարարելագործման ուղիները:

Ներկաներին ուղարկել է ՀԱԱՀ-ի գիրության դեպարտամենտի պետ-ռեկտոր Դ. Պետրոսյանը և Նշել, որ «ՀՀ Ագրարային ոլորտի պետական կարգավորման գործիքների և կառուցակարգերի կարարելագործում» ծրագրում կարելով են ագրարային քաղաքականության ուղիներն ու գիրական միտքը: Հանդիպմանը մասնակցել են Երկրագործության մագիստրաններ, ասպիրանտներ, հասարակական կազմակերպությունների, մարզերի ներկայացուցիչներ:

Տնտեսագիրության դոկտոր, կենտրոնի առաջապարհ գիրաշխատող և «Ամբերդ» հետազորական կենտրոնի վարչուն Սամվել Ավետիսյանը ներկայացրեց իր դիմուրկումները՝ ագրարային հարվածի, ոլորտի պետական կարգավորման վերաբերյալ ընդհանուր գեղեցկություններ՝ հայաստանի գյուղագույնության, գյուղագնդեսության զարգացման մարդարավերների, ինչպես նաև ոլորտի իրավական կարգավորման վիճակի մասին:

«Բացի ֆինանսական աջակցությունից, ագրարային ոլորտի կարգավորման կարևոր ուղղություններ են նաև իրավաօրենսդրական դաշտի հսկակեցումն»:

Ու հարկային բերի թեթևացումը, դրանց շնորհիվ ոլորտի ներդրումային գրավչության ու արտադրության մրցունակության մակարդակի բարձրացումը», - նշել է Ս. Ավետիսյանը:

Ըստ Վերը նշված ծրագրի՝ անհրաժեշտ է նաև ավելացնել աջակցության ծրագրերը (թեկուզ պիլորային), որոնք պետք է նպաստեն համաշափ զարգացմանը:

ԱԱՀ ագրարային քաղաքականության և տնտեսագիրության հետազորական կենտրոնի վիճակը, ագրարային քաղաքականության և գեղեցկարգության ամբիոնի վարիչ Աշով Ոսկանյանը նշեց. «Աշխարհի գրեթե բոլոր երկրներում դնդանեցությունը, հարվածական ագրարային հարվածը, ենթարկվում է պետական կարգավորման ու պետական աջակցության: Հայաստանի հանրապետությունը ևս որդեգործ է ագրարային ոլորտի պետական կարգավորման և գյուղագնդեսության պետական աջակցությանը: Դրա ակնհայր դրսերումը՝ ՀՀ»:

Բյուջեից գյուղագնդեսությանը և ագրարային հարվածի ենթակառուցվածքների՝ ոռոգման համակարգեր, հակակարգային դեղակայաններ և այլն, ֆինանսական միջոցների հավաքումը:

Ներկայացված խնդիրների շուրջ ծավալվեց նաև միքերի շահագրգիռ ու արդյունավետ քննարկում: Նշեց, որ կարարված առաջարկություններն ամփոփ կներկայացվեն համապատասխան կառույցներին, իսկ նման քննարկումները կլինեն շարունակական: Սասագելների համոզմամբ՝ լավագույն ուղիներն ընդունվելիս, դրական արդյունքներն ի հայր կան:

Լիանա Շախնազարյան

ՀԱՄԱՉԱՆԱԳԻՐ

ՀԱՄԱԳՈՐԾՎԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ

Վերջերս Գերմանիայի Բերնրուրգ քաղաքում սպորագվել է համագործակցության համաձայնագիր՝ Անհալիդի կիրառական գիրությունների համալսարանի և գյուղագնդեսության աջակցության «Կանաչ արահետք» ՀԿ-ի միջև: Համագործակցության առաջնային նպատակն է՝ խթանել գիրական և մշակութային փոխանակումը Անհալիդի կիրառական գիրությունների համալսարանի և հայկական համալսարանների միջև, որի հրականացմանը կնպաստի «Կանաչ արահետք» ՀԿ-ն:

Կողմերը կաջակցեն ուսանողների փոխանական և չափանշելով ուսման վարձավճարներ գործները կարգավորությունների ուսանողներից, ինչպես նաև կօգնեն գիրական կրթութակների կարգավորության աջակցության մասին:

Ուսանողների ուղղորդման ծրագրեր:

Գիրական համագործակցությունը կը նդգրկի հերկայալ ոլորտները՝ կայուն գյուղագնդեսությունը, մեջ նորարար գրեխուլողիաների ներմուծում, կենսաբազմազանության և ագրոկենսաբազմազանության պահպանում, լանդշաֆտային ճարտարապետության կայուն զարգացում, շրջակա միջավայրի և լանդշաֆտային էկոլոգիա, բույսերի վնկման ալյանսվորում/կառուցվածք:

Համաձայնագիրը նաև նոր հարավորություններ կը ներդրի համալսարանների գիրականներին՝ հետազորությունների իրականացման և ինֆորմացիայի փոխանակման համար:

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ - ՏՈՆԱՎԱԾՈՂ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ ՎԱՐԴԵՆԻՍՈՒՄ

Սկսած 2013 թ.-ից, շվեյցարական EPER կազմակերպության ֆինանսավորմամբ, «Ճեն» բարեգործական հասարակական կազմակերպությունների համականացնում է տարածաշրջանային զարգացման ծրագրի՝ «Պղղաբուծության զարգացում» Գեղարքունիքի մարզի 6 համայնքներում: Ծրագրի նպատակն է՝ Վարդենիսի տարածաշրջանի շահառու 6 համայնքներում մեջ լայնապես պարձաբուծության ծավալները, նպաստել գոյություն ունեցող այգիների թարմացմանն ու նոր այգիների հիմնմանը: Ծրագրին հարկանացվում է M4р համակարգի կիրառմամբ: Այն է՝ հարուկ գործնական և դրսական դասընթացների միջոցով ավելացնել Ֆերմերների գիրելիքները և մասնագիրական հմտությունները: Գյուղագնդեսական ծրագրերի պարագինանափու Նվարդ Շահմուրայանը նշեց, որ ծրագրի բոլոր գործողություններն

ուղղված են արտադրվող բերքի ապրանքային գրեթե և որակի բարձրացմանը, որն էլ, իր հերթին, կրերի գյուղացիական կնդանեցությունների էկամուֆի ավելացմանը: Ծրագրի հիմնական բաղկացուցիչ մասերից է նաև բարձրացնել շուկայի՝ հասանելիությունը գրեթե:

Երկար տարիներ է, ինչ գեղարքունիքի մարզի Վարդենիսի քաղաքում ամեն շաբաթվա իինքաբարի օրը գործում է գյուղագնդեսական շուկա. այն Վարդենիսի տարածաշրջանի արդեն հիմնական դարձած ամենամեծ շուկան է: Շուկային մասնակցում են ոչ միայն Վարդենիսից, այլև Մարտունից, Եղեգնաձորից, Արդաշավից և անգամ Երևանից: Այսինքն գաճառվում է պարուղ-բանջարեղեն, քննիկնեսական ապրանքներ, հագուստ և այլ բազմագնդեսական ապրանքներ: Նվարդ Շահմուրայանը, որ, հաշվի առնելով Վարդենիսի գրուականության մարդաշաբաթ լինելը, «Ճեն» ԲՀԿ-ն որոշել է այդ տարածքում կազմակերպել գյուղագնդեսական ապրանքների ցուցահանդես գոնավառության մեջ օգտագործվող որակյալ և նոր բուժական կազմակերպված ցուցահանդեսին աջակցել է նաև Վարդենիսի քաղաքապետարանը:

«Շուկայի կազմակերպման հիմնական նպատակն էր՝ բնակչության զարգացման ու ապրանքագնդեսական ապրանքների առաջարկության մեջ գոյուղագնդեսական գործիքներին և գյուղագնդեսական գործիքներին», - նշում է Նվարդ Շահմուրայանը:

Ցուցահանդեսին մասնակցել են հասարակական կազմակերպություններ և անհար ձեռներցներ՝ Արարագի, Վայոց ձորի և Գեղաքառնիքի մարզերից, ինչպես նաև՝ «Ճաշաք այգի» և «Արդարագրություն» ՍՊԸ-ները: Գյուղագնդեսակարարման ապրանքներ ներկրող ընկերությունները ցուցահանդեսին ներկայացրել էին բուժականությունների նոր և բազմազան դեսականի, պարագանյութեր, ինչպես նաև գյուղագնդեսական դեմքներիկա: «Ճաշաք այգի» ՍՊԸ-ն ներկայացնում էր օրգանական բուժականությունների նոր տեսականի, որը Փերմերներին շրջակա միջավայրի համար անվասա բուժականությունների օգտագործման այլընդունելու ընթացակարգությունը: Վայոց ձորից «Սյունիք» ԲՀԿ-ն, փեղեկադարձական թերթիկների միջոցով, այցելուներին ներկայացնում էր իրենց մարզում արդարագրության պարագաների բազմազան դեսականին: Իսկ «Արմենիստիք» ՍՊԸ-ն ներկայացրել էր սեփական արդարագնդությունները (Ալկազու, Ֆուսֆազու և այլն):

Ֆերմերների հետաքրքրությունն ու ակիրվությունը ցուցահանդեսին կապահանդում գործում է ակնհայտ կիրառելու ակնհայտ էր: Ցուցահանդեսի ժամանակակից կամացական պարագաների միջավայրությունը պահպան է պահպան գյուղացիական դրամական գործությունների հարավությունը: Տոնավաճառի այցելուներից շաբաթը գարեւարդը կարելու հարցեր էին ուղղում մասնակից ընկերությունների ներկայացնուցիչներին՝ պարագաների առաջարկությունների համար,

ՄԱՍՆԱԳԵՏԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՊԱՅՔԱՐ ԽՆՁՈՐԵՆՈՒ ՅԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՎԵԱՍՏՈՒՆԵՐԻ ԴԵՐ

ՀՅ մի շարք մարզերի հողակլիմայական պայմանները նպաստավոր են խնձորենու մշակության համար, սակայն խնձորենու բերքը չի անցնում 140-150 g/հա-ից: Այն հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ գարնանը՝ խնձորենու ծաղկման փուլում, երկարատև անձրևները խռոչնդոտում են փոշոտմանը: Բավականին մեծ վնաս են հասցնում նաև ուշ գարնանային ցրտահարությունները: Բերքի որակի և քանակի վրա բացասաբար են անդրադառնում նաև հիվանդությունները ու վնասատուները:

1. Խնձորենու բռու: Յարուցիչը՝ Venturia inaequalis պայուսակավոր տունկն է: Չոսով վարակվում են խնձորենու տերևները, պտուղները, երբեմն՝ ծաղիկները, տերևակորունները: Ալզբում տերևների վրա առաջանում են յուղանման կանաչադեղնավորներ: Դրանք հետագայում վերածվում են կանաչագորշավորներ: Վարդի սպորակրությունն է: Բժերի չափսերը և քանակը պայմանավորված են եղանակային պայմաններով: Կաղ վարակման դեպքում, երբ խոնավ եղանակ է, բժերի մեծությունը կարող է հասնել 10-12 մմ, ավելի ուշ վարակման դեպքում դրանք մասն են՝ 2-3 մմ: Եթե տերևների վարակվածությունը մեծ է, և վարակվել են նաև տերևակորունները, ապա տերևները կարող են վաղաժամկետ թափվել: Վարակված պտուղների վրա առաջանում են կլորավորներ, համարյա սև, խիստ ընդգծված երիգով բժեր: Կաղ վարակված պտուղները միակողմանի ծովովում են: Յաճախ վարակված մասում պտուղները ճաքում են: Չոսի պատճառով նվազում է ասիմիլյացիոն մակերեսը, պտուղների մի մասը թափվում է, վարակված պտուղները կորցնում են ապրանքային տեսքը: Ուժեղ վարակված

ծառերը ձմռանը կարող են չորանալ:

Հասուն ասկոսպորները դեղնականացավուն են, տերևի վրա զարգանում է մինչև 2000 սպոր: Դրանց մեջ մասը հասունանում է, դուրս նետվում բողբջների ուռչման և առանձնանում՝ բողբջների բացվելու ժամանակ: Ասկոսպորներով առատ ջրի առկայության դեպքում, մի քանի ժամում վարակվում են տերևները: Երիտասարդ տերևների վրա զարգանում են՝ սևամարմինը, կոնիդիալ սպորակրությունը, սպորատվությունը: Ամառային սպորները՝ կոնիդիոսպորները ծվածն կամ տան-

ձաձև են, ձիթապտղի գույշի: Կոնխոֆաները ևս ծլում են առատ ջրի պայմաններում (ցող, մառախուղ, անձրև):

2. Խանձրենու ալրացող: Յարուցիքը պայուսակավոր *Podosphaera Leucotricha* Salm տունկն է *Erysiphales* կազմից:

Հիվանդությունը հանդիպում է հանրապետության բոլոր մարզերում: Վարակվում են տերևները, շվերը, ծաղիկները: Հանրապետությունում պտղի վարակվածություն հազվադեպ է պատահում: Նոր դուրս եկած տերևների, տերևնակոթունների վրա առաջանում է մոխրագեղնափուն թաղիքանման կամ ալրանման փառ, որը հետագայում դեղնում, ժանգագույն է դառնում: Վարակված տերևները թերզարգացած են, գլխավոր շղի ուղղությամբ նավականման թերված: Դրանց մեծ մասը թափվում է՝ չհասնելով իր բնական չափերին: Վարակված շվերը նովսնպես պատփում են սպիտակ կամ կեղտամոխրագույն փառով, աճով հետ մնում, հաճախ՝ չորանում: Կարող են վարակվել նաև ծաղիկները, որոնք չորանում են: Առաջացած փառը բոլոր վարակված օրգանների վրա մակերեսային զարգացող սնկամարմինն է՝ ամառային կոնիդիալ զարգացման փուլում: Կոնիդիաները դասավորված են շղթայաձև՝ 6-7 և ավելի սպորներով: Սպորները քամու միջոցով հեշտությամբ տարածվում են և առաջացնում նոր վարակ: Հարուցիչը ձմեռում է սնկամարմնի ձևով՝ բողբջներում: Ցածր, -25°C ջերմաստիճանային պայմաններում, այն մահանում է: Զարգացման պայուսակավորման փուլը գործնականում դեր չի խաղում վարակի տարեցտարի փոխանցման գործում: Բողբջներում ձմեռած սնկամարմինը կոնիդիաներ է առաջացնում արդեն վաղ գարնանը՝ վեգետացիայի

ՀԻՄԱՆԿԱՐ

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԵԿԱՎԱՐԾ ԽԱԵՎ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՖԵՐՄԵՐ Է

A portrait photograph of Hrant Dink, a man with dark hair and a suit, looking slightly to the right.

Նա օրինիբուն աշխատում է, որպեսզի գյուղացու հոգաբերը թեթևանան, ապրում իր ժողովրդի «դարդ ու ցավով»: Արդեն շուրջ 20 տարի է, ինչ աշխատում է որպես համայնքի ղեկավար, փորձառու է: Իր քրտնացան աշխատանքի շնորհիկ է, որ բազմիցս արժանացել է պատվոգրերի, շքանշաների: Երևանի կոնյակի գործարանի Բերդի մասնաճյուղի տնօրինությունը, Նրան, որպես լավագույն Ֆերմեր - խաղողագործի, փորձի փոխանակման համար գործուղել է Ֆրանսիա:

Սա այդ ամենն ընդորինակել է ի թև ծնողներից, հասգուցյալ հայրը՝ Վիկտորը, անվանի մեխանիզատոր էր, մայրը՝ Սիրանույշը, գյուղի բուժքուրց: Ինչպես ասում են՝ լավագույն ծնողներից խելացի ժառանգներ են ծնվում: Ահա այսպիսին է մեր Արթուրը: Նրա անմասցորդ ու քրտնաշան աշխատանքի շնորհիկ է, որ այսօր գյուղն ամբողջությամբ գազաֆիկացված է, փողոցային լուսավորություն է անցկացված, ճանապարհները խճապատված են: Թեև խմելու ջրով ողջ գյուղն ապահովված է, սակայն աշխատանքներ են տարվում 10 կմ նոր ջրագիծ կառուցելու, որից 7 կմ արդեն շահագործվում է, 3 կմ-ը ընթացքի մեջ է: Գյուղի բոլոր աշխատանքները հովանավորում է գործարար Միքայել Վարդանյանը: Ունենք նոր տիպային մանկապարտեզ՝ 60 երեխայի համար, որը ֆինանսավորվում է ՀՕՖ և համայնքի միջոցներով: Մշակույթի տունը մասամբ վերանորոգվել է, կառուցվել է համայնքային կենտրոն, և գյուղապետական գործադրությունը բարեկարգ է:

თავადას არების აქსითებ თ თელავის იუსტიცია: Անցկացվել է სას იურიდიკურ მოვლა თელავის იუსტიცია: Աნგ 6 կմ ხელი კონკრეტურ მოვლა თელავის იუსტიცია:

Բերդից Եկող ոռոգման հիմնական ջրագծի վրա ևս կկառուցվի 4 կմ Երկարությամբ Նոր ջրագիծ: Դամայն-քում ստեղծվել է համակարգչային կենտրոն, ձեռք բերվել 6 համակարգիչ: Կառուցել ենք Նոր գերեզման-նատուն, Վերանորոգվել է հացատունը: Դաշտամիջյան 6 կմ ճանապարհներն ասֆալտապատվել են, Դայրենական մեծ պատերազմում գրիփածների հուշարձանը, մշակույթի տունը Վերանորոգվել են, ունենք բարեկարգ դպրոց՝ իր բոլոր հարմարություններով: Վերանորոգվել և գազաֆիկացվել են բուժկետը: Լավագույն համայնքապետ լինելուց բացի, Արթուրը նաև առաջավոր Փերմեր է, ունի 1.7 հա խալդողի այգի, 0.5 հա նորատունեկան պահատու այգի, մշակում է 0.1 հա բանջարեղեն, 2 հա աշխատավայրեր, ունի արոտ 30 գրունտավայրեր:

Արթուր ԳԱՍԿ-ի «Ֆերմեր» թերթի մշտական ընթերցողն է, գիտական և սորովյան հայոց լազարական ծրագրերը ցանկանում են ներդնել իր համայնքում և տնտեսությունում: Միրում է շատ կարդալի, հատկապես՝ մասնագիտական գրականությունը: Սերտորեն համագործակցում է ԳԱՍԿ-ի հետ: Նա իրականացրել է կալիֆորնիական որդերի աճեցման ծրագիրը, առաջիններից էր, որ սեփական տնտեսությունում կիրառեց տավարի բացպահվածը, սիրում է ամեն ինչը, որն արմատավորել իր համայնքում և տնտեսությունում պատահական չէ, որ օրերս գյուղատնտեսության նախարարի կողմից արժանացել է պատվոգրի՝ իր լավ աշխատանքի համար:

Արթուր Հովհաննիսյանը լավագույն համայնքի դեկապար, լավագույն ֆերմեր լինելուց զատ, նաև լավագույն ընտանիքի հայր է: Կինը՝ Նարինեն, ուսուցչուհի է: Երեք աղջկերից երկուսը ստանում են բարձրագույն կրթություն, փոքրիկը դպրոցական է: Համայնքի հոգատար ու բարեխիղճ դեկապար միշտ մտազբաղ է՝ որոնում ների մեջ և պատրաստակամ՝ նոր գործերի իրականացման համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԻ

ԶԵՐՄԱՏՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՏՏՈՒՄՆԱԼԻՑ Է

Ծաղկավան համայնքի բնակչութեան բուսաբուծութեամբ զբաղվելու ցանկություն ունեցող 23 շահառուները, կամավորության սկզբունքով,, ստեղծելով 400 քմ ջերմատնային տնտեսություն՝ «ՕԲՍՖԱՍ» բարեգործական միջազգային կազմակերպության ներդրումներով, մթերքների արտադրության ոլորտում ցանկալի արդյունքի են հասել:

400 ըմ-ից 200 ըմ զբաղեցնում են լոբու, 200 ըմ՝ վարուսգի ցանքատարածությունները։ Յամայնքապետարանի միջամտությամբ և համագործակցությամբ լուծվել է ռոռոգման ջրի մատակարարման խնդիրը, և ամենակարևորը՝ այն կաթիլային ռոռոգման եղանակով կատարվում է հաճախակի և անհրաժեշտ բաժիններով։

Կոռպերատիվի նախագահը Գագիկ
Աթաբեկյանն է: Կոռպերատիվը մաս-
նագիտական և խորհրդատվական
ծառայություն է ստանում Բանշար-
բոստանային մշակաբույսերի գիտա-
կան կենտրոնի բարձրակարգ մաս-
նագետներից, իսկ տեղում՝ Տավուշի
ԳԱՄԿ-ը պատրաստ է ցանկացած պա-
հի օգնության հասնելու: Կոռպերատի-
վի գործունեությունը ոգևորել է բնակ-
չությանը, և նոր շերմատուն հիմնելու
ուղղությամբ աշխատանքներ են տար-
փում:

Յ. Գրիգորյան
ԳԱՄԿ-ի խորհրդատու

5 ՌԱՎԱԿԵՏԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

ՊԱՅՔԱՐ ԽՆՁՈՐԵՆՈՒ ՅԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՎԱԿԱՏՈՒՆԵՐԻ ԴԵՄ

հենց սկզբում: Սունկը գլխավորապես վարակում է հասուն, պտղաբեր ծառերին: Յիշվանդության զարգացման համար նպաստավոր է հատկապես ամռան սկզբին՝ չոր, տաք եղանակը:

3. Խանձրենու սև բաղցկեղ: Դանրապետությունում հանդիպում է ամենուրեք, հատկապես՝ վատագրոտեխնիկայի կիրառման դեպքում: Դիմանդության հաճախ հանդիպող և առավել վտանգավոր ձևը՝ կմախքային ճյուղերի և բնի վարակվելն է: Վարակվում են նաև տերևները, ծաղիկները, պտուղները: Դիմանդության հարուցիչը *Sphaeropsis malorum* սուլվն է՝ անկատար սնկերի *Sphaeropsidales* կարգից: “Պայուսակավոր փուլում” *Physalospora cydoniae*, բնի վրա վարակը սկսվում է գորշամանուշակագոյն, ներս ընկած բժերի ձևով: Դետագայում բիծը սևանում է: Վարակի և առողջ բժիշների սահմանում առաջանում են ճաքեր, բուևը մերկանում է մինչև միջուկ: Դատկապես վտանգավոր է կմախքային ճյուղերի, բնի վարակվելը: Տերևների վրա առաջանում են դարչնագոյն բժեր՝ սկզբում 2-4 մմ, ապա մեծանում են՝ մինչև 6 մմ: Բժիշնենտրոնական մասն աստիճանաբար գունատվում է, դառնում մոխրագոյն: Վարակված տերևները չորանում, անժամանակ թափկում են, երբեմն՝ մինչև պտոի հասունանալը, նույնիսկ դրանից 1,5-2 ամիս առաջ: Պտուղների վրա առաջանում է սև վտանգ, սկզբում մաշկի տակ մուգ գորշավոն բիծ, որն աստիճանաբար մեծանում է, սևանում, կնճռոտվում:

Խնձորենուն մեծ վնաս էն հասցնում պտղափառությանը, մոնիշյալ այրվածքը և այն:

Պայքարի միջոցառումները

Անհրաժեշտ պայմաններից են ազրոտեխնիկական միջոցառումները՝ վարակված տերևների պտուղների, շվերի հեռացումն ու ոչնչացումը, ծառերի բների ժամանակին սպիտակեցումը կրակաթի կախույթով՝ 10 լ ջրին՝ 2 կգ չհանգած կիր, դրան խառնելով մեկ բան թարմ գոմաղբ։ Այգին պետք է պահել մոլախոտերից զերծ, կատարել համալիր պարարտացում, դիմացկուն սորտերի մշակում։

ღիմիական պայքարը: Բոլոր հիվանդությունների դեմ արդյունավետ է աշխանային սրսկումը բորդոյան հեղուկի 3%-անց լուծույթով։ Սրսկումը կարելի է կատարել նաև գարնանը՝ մինչև բողոքական դրական հեղուկի 1%-անց լուծույթով։

Չոսի դեմ մինչև բողբջութերի ուռչելը կամ ուռչելը մաս փուլում սրսկել խորուս պատրաստուկի 0.35 լ/հա (3-4 մլ' 10 լ ջրին) ծախսի նորմայով, վարդագույն փուլում, ծաղկելուց առաջ: Ծաղկաթերթերի թափվելուց հետո սրսկել սկոր պատրաստուկի 0.2 լ/հա (2 մլ' 10 լ ջրին) ծախսի նորմայով, անհրաժեշտության դեպքում կատարել հաջորդ սրսկումը սկալա պատրաստուկի 1.2լ/հա (12մլ' 10 լ ջրին) նորմայով կամ զատո պատրաստուկի 0.14 կգ/հա (1.4 գ' 10 լ ջրին) նորմայով:

Ալրացողի դեմ արդյունավետ էն բայլետոնու 0.4 կգ/ (4 գ՝ 10 լ ջրին), տոպազով (4 մլ՝ 10 լ ջրին)

Վիխսնիփոխ սրակումները: Դրանք սկսել վարդագոյն փուլից, անհրաժեշտության դեպքում, կրկնել 16-18 օրը մեկ: Ալրացողի և ջոսի դեմ բարձր արդյունավետություն է ապահովվում, եթե սկզրն օգտագործում ենք տոպազի հետ համատեղ՝ սկզր 0.2 լ/հա (2 մլ՝ 10 լ ջրին) + տոպազ 0.4 լ/հա (4մլ՝ 10 լ ջրին) ծախսի նորմայով:

Նշված պատրաստուկները համատեղելի են մի-
ջատասպան, տղասպան պատրաստուկների հետ:
Բոլոր սրսկումները պետք է դադարեցնել բերքա-
հավաքից առևկազն 25 օր առաջ:

Առաջարկվող տեխնոլոգիայով խորհրդի է տրվում կիրառել նոր բուժանյութեր՝ 6 սրսկումով։ Առաջին սրսկումը կատարել քոսի դեմ՝ խորուս պատրաստուկով (0.3 լ/հա), երկրորդը՝ նույսպես քոսի դեմ՝ սկզբով (0.2 լ/հա), երրորդը՝ սկզբ 0.2 լ/հա + տոպազ 0.4 լ/հա՝ համատեղելով կոնֆիդոր 0.5 լ/հա-ով նորմայով՝ լվիճների դեմ։ Չորրորդ սրսկման ժամանակ ալրացողի դեմ օգտագործել տոպազ՝ 0.4 լ/հա։ Դիմքերորդ սրսկումը կատարել ալրացողի դեմ՝ տոպազի փոխարեն կիրառելով զատո՝ 0.14 լ/հա, տգերի դեմ՝ ներուն՝ 1.5 լ/հա, դեցիս՝ 1 լ/հա։ Վեցերորդ սրսկման ժամանակ տոպազ 0.4 լ/հա նորմայով համատեղել ինսեգարի հետ՝ 1 լ/հա նորմայով՝ պտղակերի դեմ։ Միջոցառումների ճիշտ և ժամանակին կիրառումը կապահովի ինձորի բարձրորակ ապրանքային տեսքով բերք։ Առաջարկվող տեխնոլոգիան կիրառելի է ՀՅ պտղաբուծական բոլոր տնտեսություններում։

ԱլՓրեդ Գրիգորյան

ՄԵՐ ՖԵՐՄԵՐՆԵՐԸ

ՄԻՐԵԼԻ ԶԲԱԴՄՈՒՅԹ

Նորայր Կոստանյանը բնակվում է Արմավիրի մարզի Լենուլի գյուղում։ Գյուղի ամենախոշոր գյուղատնտեսներից մեկն է՝ Նա մշակում է 15 հեկտար հող, ունի 6 կով, հորթ ու ցուլ, 120-ից ավելի խոզ և խոճկոր, հավեր, այլ ընտանի թռչուններ։ Գյուղատնտեսական տեխնիկայի օգնությամբ, մշակում է ոչ միայն իր հողերը, այլև օգնում է համագյուղացիներին։ Որդիներից երկուսն ապրում են նրա հետ, ավագ որդին Երևանում է։ Իր հետ բնակվող որդիները մեխանիզատորներ են, հենց նրանք են հիմնականում կատարում տրակտորով կատարվող աշխատանքները։

Կորիրդային տարիներին Կոստանյան աշխատել է սովորողը, եղել է բրիգադիր, այնուհետև՝ սառչարանային տնտեսության պահեստապետ։ Անկախացումից հետո սեփականաշնորհել է մի քանի հեկտար հող և սկսել զբաղվել հողագործությամբ և այգեգործությամբ։ Ուսի ևառարանային տնտեսություն։ Իր հաջողությունների հիմնական գրավականն է համարում այն, որ իր ընտանիքն իր կողքին է։ «Գյուղացու համար, երբ իր ընտանիքն իր հետ է և օգնում է, դրանից ավե-

լի հաջողություն չի կարող լինել»,- շեշտում է Կոստանյանը: Այգիներում աճեցնում է ծիրան, դեղձ սերկակի, խնձոր, սալոր, տանձ, նուռ, թութ, փշատընկույզ, խաղող: 2013 թ. միայն խաղողից ստացել է 20 տոննա բերք: «Խաղողի ճութ կար, որ 3 կգ և լարում» - հասարակութասերներն էնցում է օրորարևուելու:

չկարողանան թողնել-գնալ: Ինչ է, 20-25 տարվա
մեր ամբողջ աշխատանքը պիտի ջուրը ցցվե՞ր», -
շեշտովս է Կոստանիանո:

Գյուղի զարգացման համար, ըստ Նորայր Կոստանյանի, անհրաժեշտ է Ենթակառուցվածքների բարելավում և համայնքային նշանակության կառույցների հիմնում: Դրանցից նա առանձնացրեց հատկապես մանկապարտեզների հարցը: Գործարար-գյուղատնտեսի խոսքով՝ ով նաև 12 թոռան պապիկ է, գյուղին մանկապարտեզն անհրաժեշտ է, որպեսզի հարսները կարողանան ցերեկվա ժամերին օգնել ընտանիքի անդամներին:

Կոստանյանի հետ Հայաստանի ՓՄՁ ԶԱԿ փորձագետները ծանոթացել են ԱՄՆ Մշտական պահպանության՝ հասուն գյուղական համայնքների բարգավաճման» (USAID/PRP) ծրագրի ընթացքում՝ Լենուղիում և հարևան համայնքներում իրականացրած «Մրցակցային առավելությունների մասնակաին գնահատում» ծրագրի շոթանակնում:

www.smedpc.am

ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ԳԵՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՕՐԳԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐԱՐՏԱՎՈՒԹԻՒՆ
ԿԻՐԱՐՄԱՄԵ

Արագածոտնի մարզի Ոսկեհատ համայնքում, «Տեխնոլոգիաների գևահատման ծրագրի» շրջանակում, Արտակ Սարգսյանի 0,2 հա տնտեսությունում իրականացվում է Գետնանուշի «Սոլոմաթ» սորոտի մշակութթուն՝ Կառըն Պյուտ օրգանական ապրանքանիւթի կիրառմամբ:

Գետնանուշի մշակությունը կարելու ցըս օրիգամազարդ պայմանավորությունը կողմանամբ։ Գետնանուշի մշակությունը ֆերմերն իրականացնում է Արագածոտնի ԳԱՄԿ-ի աշխատակիցների խորհուրդների և հետևողական ուշադրության ներքո։ Ըստ հետազոտող՝ Լուսին Սաթենույանի, (Երկրագործության գիտական կենտրոն) արդեն հոկտեմբեր ամսին ակնկալվում է, որ ֆերմերը կատանա բարձր բերք՝ 25 ց/հա։ Ծրագրի հետազոտողը խորհուրդ տվեց ֆերմերին շարունակել ժամանակին կատարել բոլոր ագրոտեխնիկական միջոցառումները՝ քաղիան, բուկլից, պարարտացում, ռոռոգում և հիշել, որ գետնանուշը համարվում է գորեթ բոլոր մշակաբույսերի համար լավ և սախորդ, քանի որ հողը հարստացնում է բույսերի համար մատչելի ազոտով, իսկ գետնանուշի ցանքատարածությունների ընդարձակումը կտա գյուղատնտեսության համար մի շարք խնդիրների լուծում։

Ծրագրի լավ արդյունքը հետագայում գերազանց օրինակ կհանդիսանա, որպեսզի աճի ֆերմերային տնտեսությունների հետաքրքրությունը (Դայատանի համար գետնանուշը համարվում է ոչ ավանդական մշակաբուլս) գետնանուշի նկատմամբ:

ԱՆՈՒՅՆԱԿԱՆ
ԱՐԱԳԱԾՈՒՄՆԻ ԳԱՍԿ

ԽՈՌՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

ՏՎՅԱԼՆԵՐ՝ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ագրոբիզնեսի հետազոտությունների և կրթության միջազգային կենտրոնի հետազոտող դասախոս Աննա Երիցյանը հունիսի 11-18-ին Խոշահայի Ասիագոր քաղաքում մասնակցել է Ֆերմերային տնտեսությունների համեմատության միջազգային ցանցի (Այ-Էֆ-Սի-Էս) 15-րդ խորհրդաժողովին, որի ժամանակ 37 երկրների 44 հետազոտողներ ներկայացրել են իրենց երկրների կարևորագույն անասնաբուծության ոլորտում առկա իրավիճակը:

Անասնակիցները վերապատրաստում են անցել «Թիփիքը» կոչվող ծրագրակազմի օգտագործման գծով, որը կաթ արտադրող ֆերմերներին օգնում է գնահատել իրենց ծախսերը և բացահայտել իրենց տնտեսության ցածրաբարդողական օղակները: «Թիփիքը» անվանումը ծրագրակազմը ստացել է, որովհետև այն օգտագործում է յուրաքանչյուր երկրի համար ընդորոշ կաթնարտադրական տնտեսության տվյալները՝ արտադրության գնահատման և տվյալ երկրի կաթնարտադրական ցանցում պատկերը ներկայացնելու համար: Տվյալների հավաքման նախասահմանված ձևաչափը թույլ է տալիս կատարել երկրների համեմատություններ, ինչպես և նիւթաներ արտադրական արդյունքները՝ որոշ տվյալների տարբերության պարագայում:

«Ծրագրակազմը բավականին հետաքրքրական արդյունքներ ի հայտ բերեց Հայաստանի առումով»,՝ պատմում է տիկին Երիցյանը: «Այսպես, 5-6 կով ունեցող տնտեսությունը որևէ շահույթ չի ստանում, հազիկ է հասնում ծախսածածկման կետին, իսկ ավելի մեծ՝ 35 կով ունեցող տնտեսությունները կարողանում են գգալի շահույթ ստանալ: Ծախսերի կառուցվածքներն ակնհայտորեն տարբեր են փոքր և մեծ տնտեսություններում. հայաստանյան փոքր գյուղացիական տնտեսություններում կերի ծախսն ավելի փոքր է, սակայն շատ մեծ է աշխատութիւն ծախսը: Հետաքրքրական են նաև, որ կաթ արտադրող ավելի փոքր տնտեսություններում ոչ կաթի վաճառքից ստացված հատույցը բավականին մեծ է. փաստորեն, կաթնարտության ներկա ցուցանիշի պայմաններում փոքր ֆերմերների համար կաթ արտադրելով ծեռնոտու չեն:

«Որպես Հայաստանի ներկայացուցիչ, մեծ եր հիասթափությունս, երբ պարզվեց, որ մեկ կովի միջին կաթնատվության առումով, 37 երկրների մեջ մեր երկիրը երկրորդ ամենավատ ցուցանիշն ունի, ընդ որում, վերջին տեղում Հայկասանն է, որտեղ կովը սրբազն կենդանի է և, անկախ կաթնատվությունից, սպանդի չի ենթարկվում»,՝ նշում է տիկին Երիցյանը: «Պատճառները հասկանալու և լուծումներ գտնելու համար նա խորհրդաժողովի ընթացքում մտքեր է փոխանակել համեմատաբար ցածր կաթնատվություն ունեցող (Կոլումբիա, Մալավի) և նախկինում ունեցած (Հարավային Աֆրիկա, Բրազիլիա) երկրների ներկայացուցիչների հետ:

Այսուհետև թիփիքը ծրագրակազմի միջոցով մասնակիցները կատարել են մոդելավորում, որի միջոցով պարզել են, թե որոշակի փոփոխականներ փոխելն ինչպես կարող է ազդել տնտեսության շահութաբերության վրա: «Կաթնատու անասնապահությամբ գրավվող ֆերմերն այս ծրագրակազմը կարող է օգտագործել կաթի արտադրության ծախսների կառուցվածքը հասկանալու և արտադրողականության ու շահութաբերության վրա ազդող առաջնային գործուները բացահայտելու համար: Մյուս կողմից, ոլորտում բաղադրականություն իրականացնողներն են այն օգտագործել՝ տնտեսությունների նույն չափի և տնտեսական իրավիճակի նույնականության պայմաններում, լավագույն փոքրի հիման վրա, համապատասխան քաղաքանություն մշակելու համար: Ծրագրակազմից կարող են օգտվել նաև վերամշակողները՝ մոտ ապագայի համար կաթի շուկայում սպասվող իրավիճակի վերաբերյալ կանխատեսումներ անելու համար»,՝ նշում է տիկին Երիցյանը:

Այ-Էֆ-Սի-Էսը կաթնատու անասնաբուծության ոլորտի հետազոտություն գիտնականների համաշխարհային ցանց է, ովերտ համագործակցում են կաթնամթերքի շղթայի ընկերությունների և շահագրգիռ այլ կողմերի հետ: Ցանցի նպատակը՝ կաթի արտադրության բնագավառում գիտելիքների փոխանակումն է:

Սոս Ավետիսյան

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ

«ՀՈՂՆ Է ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ՀՈՒՅԱԾ...»

Վերջերս, «Վորլդ Վիժն» ՄԱԿ Թալինի ՏԶԾ-ի ղեկավարության նախաձեռնությամբ, Արագածոտնի մարզի Վերին Ագարակավան համայնքի Փերմերների, գյուղացիական կուտեսությամբ զբաղվողների համար՝ փորձի փոխանակման ակնկալիքով, կազմակերպվեց ուսուցողական համայնքում ապրող շերմանացին վարչությամբ զբաղվող Փերմեր Սևան Զամայանի հետ:

Հանդիպմանը մասնակցում էին նաև Արագածոտնի ԳԱՄԿ-ի վիճորն Խորեն Սկրիյանը, Խորհրդագորությունը՝ Սոս Հարոյա-

նը, Սոխակ Գրիգորյանը, Նորիկ Մարտիրոսյանը:

«Երեսուն փարի է, որ զբաղվում եմ գյուղագիտականությամբ: Անեցնում եմ ցորեն, գարի, կար-

փոփի, լոլիկ, վարունգ, պղպեղ, ոչ ավանդական մշակաբույսերից՝ բրոկոլի, կոլրաբի, բրուսելյան կաղամբ, արմագային նեխուրը: Եվ ոչ մի անգամ չեմ հոգնում: Դա է իմ գործը: Գյուղացին պետք է հասկանա, որ հողն է իր հույսը և հավաքա, որ ամեն դժվարություն կարող է հայթահարել», - ասել է Սևան Զամայանը:

Հանդիպումը շաբ կարևոր է խորհրդագորությունը և սույն մասնակիցները՝ Սևան Զամայանը:

Եթե, կիսվեցին իրենց մասնագիտական հմբություններով և լցվեցին ոգու այն գոկունությամբ, որի որով լի էր գրիբայեղովցի ֆերմերը:

Իսկ Վերին Ագարակավանի ֆերմերների համար Սևանը այն գոկունությունը մարդն է, որի օրինակին հերթելով, իրենց համայնքում նույնապես կարող է աշխատանք այն մեջողները, ինչը կիրառում է Սևանը և կիայթահարելն դժվարությունները՝ ինչպես հայթահարել է փորձված Փերմերը:

Ալուշ Սելքույան Արագածոտնի ԳԱՄԿ

ԿՈՂՈՊԵՐԱՏԻՎ ԳՈՐԾՈՒ Է

Ծիրակի ԳԱՄԿ-ի Ամասիայի տարածաշրջանի գյուղատնտեսության խորհրդատու Ա. Վ. Մանուկյանի տեղեկացմամբ, տարածաշրջանի Բերդաշեն համայնքում հիմնադրված և 54 ֆերմերների միավորած «Փոքա» գյուղատնտեսական կոռուպտատիվը ծավալանին ակտիվ գործունեություն: Համայնքում Երկար տարիներ չմշակվող հողատարածքներից շուրջ 80 հեկտարի վրա կոռուպտատիվի անդամներն արդեն իսկ կատարել են վարուսակի, գարու և կորնգանի ցանք: Կոռուպտատիվի անդամները նշում են, որ շարունակելու են ընդլայնել ցանքատարածություններն ու ավելացնել մշակվող հողատարածքները, մասնավորապես՝ այս տարի մտադիր են կատարել աշխատավոր էշնանացան ցորենի ցանք:

Ծիրակի ԳԱՄԿ

ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Վերջերս Եղեգնաձորի Մշակույթի տանը Վայոց ձորի մարզի մարզպատ Ե. Ղազարյանը հանրության կանչից բավականին մատչելի գներով պարունական աշխատացած գործունեության տարեկան կողմից նշանակված պահանջման աշխատավորությամբ: «Իբրև ՀՀ կառավարության կողմից նշանակված պահանջման առողջ կառավարություն է կատարել տարին մեկ անգամ հաշվետվությամբ ներկայանալ հանրությանը»,

այս խոսքերով իր ելույթը է սկսել պարունակայանը: Ղաշվետվության ժամանակ հիմնականում նշվել է վերջին մեկ տարվա ընթացքում մարզի տարբեր բնագավառներին վերաբերող կատարված աշխատանքների, համագործակցությունների, աշխատանքին այցերի և նոր ծրագրերի մասին:

ՀՀ կառավարության հրատապ ծրագրի օժանդակությամբ մարզում իրականացվել են տանիքների և տարբեր ջրագերերի վերանորոգումներ, որոշ դպրոցներում լուծվել ե գաղիքիկացման խնդիրը, ընթացքի աշխատանքների, համագործակցությունների, աշխատանքին այցերի և նոր ծրագրերի մասին:

Նոր մարզի Ֆերմերներին տրամադրել է շուկայական կանչի բավականին մատչելի գներով պարունական աշխատացած գործունեություն (514տ), դիզելային վառելանյութը՝ աշխատավոր է շահատարածքները, մասնավորապես՝ այս տարի մտադիր են կատարել աշխատավոր էշնանացան ցորենի և սրբազնության աշխատավոր է շահատարածքները, մասնակիցների մասին:

Դիզելային վառելանյութը տեղեկացնելու նաև Ղազարյանը կատարել է վերաբերության մեջ կառավարության մասին կողմից հիմնանորոգվել են տղեգնաձոր մարզկենտրոնի՝ Սոմիկ, Սպանդարյան, Նարեկացի, Արամյան փողոցները և Գետափ-Մարտունի ճանապարհի որոշակի հատվածը:

**ՀՅ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
«ՆՈՐ ԳԵՂԻԻ ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ Գ. ԱՂԱՋԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔՈՒԵԶ» ՊՈԱԿ-Ը ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է
2014 - 2015 ՈՒՍՏԱՐՎԱԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԿԱ ԲԱԺՆՈՒՄ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԸՆԴՐԱՆՈՒՐ ԵՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԴՐԱՆՈՒՐ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԱՆՎՃԱՐ ԵՎ ՎՃԱՐՈՎԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐՈՎ**

N	Համար	ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ	ՈՒՍՍԱՆ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔԻ		ՈՒՍՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԱՐՁԵ
			Հիմնական ընդհանուր	Միջնակարգ ընդհանուր	
1	3114	Գյուղագնդեսական մեքենաների և սպառավորումների շահագործում և նորոգում	---	2 տարի	80 (ուժունական) հազար դրամ
2	2401	Փոխադրումների կազմակերպում և կառավարում դրանսպորտում	3 տարի 6 ամիս	---	
3	0602	Մենեջմենթ	---	2 տարի	
4	0612	Ապրանքագիրություն	---	2 տարի	
5	3105	Մեղքաբուծություն	3 տարի	---	

**ՆԱԽԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ (ԱՐՅԵՍՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ) ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ
ԱՆՎՃԱՐ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐՈՎ**

1	3106	Գյուղագնդեսական աշխատանքների գրեթենիկական ապահովում	3 տարի	---
---	------	---	--------	-----

- ✓ Դիմորդներն ընդունվում են առանց ընդունելության քննությունների.
- ✓ Հիմնական ընդհանուր և միջնակարգ կրթության հիման վրա անվճար հիմունքներով ընդունված ուսանումը են կրթաթոշակ (ըստ սահմանված կարգի).
- ✓ Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության հիման վրա անվճար հիմունքներով ընդունված ուսանումները սպանում են նպաստ.
- ✓ Զոլեջի շրջանավարդները կարող են ուսումը շարունակել Հայաստանի պետական ագրարային համալսարանում և Հայաստանի պետական մանկավարժական համալսարանում (ըստ սահմանված կարգի).
- ✓ Զոլեջում գործում են փրակգորիստ-մեքենավարի և համակարգչային օպերատորի դասընթացներ.
- ✓ Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթությամբ շրջանավարդները կարող են իրենց ուսումը շարունակել զոլեջում, համապատասխան մասնագիտության գծով երկրորդ կուրսից.
- ✓ Դիմորդը ընդունող հանձնաժողովին անձամբ, իսկ անչափահաս լինելու դեպքում ծնողի (կամ օրինական ներկայացուցչի) հետ միասին, ներկայացնում է՝ դիմում, կրթության մասին փաստաթղթի ընագրը, չորս լուսանկար (3x4 չափսի), անձի հաստատող փաստաթուղթ, կցագրման վկայական (գիւղություն).
- ✓ Դիմումները ընդունվում են զոլեջում մինչև օգոստոսի 25-ը, ժամը 9⁰⁰-16⁰⁰.
- ✓ Կորայքի մարզ գ. Նոր Գեղի, Ուսանողական 5

Հեռախոսներ 094 45-28-76, 099 68-44-64

ՏՆՈՐԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Քոլեջ կարելի է մեկնել Երևանից թիվ 253 և Աբովյանից «Աբովյան - Նոր Գեղի» երթուղային փարսիներով

ԺՈՂՈՎՐԴՅԱՆ ՇԵՂՄԱՆՈՒՅՆ

ԱԼՈԽԵՆԻ

Ալոխենին վարդագգիների ընտանիքին (Rosaceae) պատկանող թուփ է, ունենում է մինչև 5 մետր բարձրություն, երբեմն՝ 10-12 մետր: Երիտասարդ ճյուղերը փայլուն, ծիրանագոյն-դարչնագոյն են, ունեն մինչև 4 սմ երկարությամբ հաստ, ուղիղ փշեր:

Տերևներն երկու կողմից փափուկ են, տերևակից կարծ կոթուններով, սեպած հիմքով, ամրանք մուգ կանաչ են, աշխանք՝ նարնջագոյն-կարմիր: Ծաղիկները փոքր են, սպիտակ կամ թեթև վարդագոյն թերթիկներով՝ խմբված խիտ, վահանիկանման ծաղկաբույլերում, 4-5 սմ տրամագծով: Պատուղ՝ արևակարմիր կամ նարնջագոյնը:

Ծաղկում է մայիս-հունիսին, պտուղները հասունանում են սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Բույսը ծաղկում է լիուլի, ծաղկաթափում է բավականաչափ արագ, երբեմն՝ 2-3 օրում՝ հատկապես տաք եղանակի դեպքում: Ակսում է պտուղ տալ 10-15 տարեկան հասակում: Կյանքի տևողությունը մինչև 400 տարի է: Բացմանում է սերմերով, արմատի ընձյուղներով, պատվաստերով: Ալոխենին տարածված է Արևմտյան Սիրիաում և Ղազախստանում: Արևակարմիր ալոխենին եվրոպա-սիրիայան տարածվածություն ունի: Անում է նոր անտառներում (սաղարթավոր, սոճու, խառը), գետերի ափերին, անտառամատույցներում, դաշտավայրերում:

Ալոխենու ծակծկող փշերի առկայության շնորհիվ հնուց հավատալիք է գոյություն ունեցել, որ այս ունակ է մարդուն հիվանդություններու չարող չափությունը ուժերից պաշտպանելու: Խորհուրդ է տրվում ալոխենու պտուղներու օգտագործել սրտային, ստամոքսապահքային համակարգի հիվանդությունների, ճարպակալման, արյունահոսքուների և երիկամների ֆունկցիայի խանգարման, հատկապես՝ միզաքարային հիվանդության դեպքում: Եվրոպական գիտական բժշկության մեջ ալոխենին հայտնվել է XIX դարում: Որոշ բժիշկներ կարծում են, որ այս տվյալ ժամանակաշրջանի համար առժեքավոր բացահայտում էր, քանի որ այս համարում էին արյունավետ, երբ մնացած սրտային միջոցները չեն օգնում:

ՀՈՒՄԲԻ ՀԱՎԱՋՐՈՒՄՆ ՈՒ ՀՈՐԱԳՈՒՄԸ

Օրեւն դեղահումբ են ծառայում ալոխենու ծաղիկները: Ծաղիկները հավաքում են ծաղկման սկզբին, երբ դրանց մի մասը դեռ չի բացվել՝ կտրելով վահանիկանման ծաղկաբույլերն ու առանձին ծաղիկները: Չորացնելու համար պետք է ոչ բացված ծաղիկներով ծաղկաբույլերը հավաքել. Նման հումբը շատ դանդաղ է չորանում և հաճախ շագանակագոյն է դարսում: Հավաքել պետք է առավոտյան ցողի չորանալուց հետո, չոր եղանակին: Ծաղիկների պիտանելի փշերության ժամկետը 2 տարի է: Հումբը ունի թույլ, յուրատեսակ հոտ, դառնավուն համ:

ՃԱՐՈՒԱԿՎՈՒՄ Է

«ԱԳՐՈԼՐԱՏՈՒ» թերթի և «ԱԳՐՈԳԻՏՈՒ-ՅՈՒ» ամսագրի 2014թ. բաժանորդագրությունը

«ԱԳՐՈՐԱՏՈՒ» թերթ

1 առավագ գինը՝	3960 դրամ
6 ամսագրություն՝	1980 դրամ
1 եռամարինը՝	120 դրամ

«ԱԳՐՈԳԻՏՈՒ-ՅՈՒ» ամսագրի

1 առավագ գինը՝	8100 դրամ
6 ամսագրություն՝	4050 դրամ
1 եռամարինը՝	1350 դրամ

Ժամանակակից գրադարան իրականացնեմ են՝

Գյուղատնտեսագործության առաջնային համարակալիքները, «Հայկական», «Հայմամուր», «Դրես-Արդյունագործություն»:

ԱԳՐՈԼՐԱՏՈՒ

AGRONEWS

Հասցեն՝ Երևան, Մամիկոնյան 39ա, հեռ.՝ 23-21-02, ֆաք.՝ 23-03-80
E-mail: asrc@cln.am կայք <http://www.asrc.am>

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՑ
ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարություն
«Գյուղատնտեսության աջակցության հանրապետական կենտրոն» ՓԲԸ
Տնօրեն՝ ԱՐԹՈՒՐ ԱՎԱԳՅԱՆ
Համարի պատասխանատու՝ Լիաննա Շախնազարյան

Տպաքանակ՝ 1100
2 տպագրական մամուլ
գրանցման թիվ՝ 01 Մ000226
դրամից՝ 69105
պատվեր թիվ՝ 73
ստորագրված է տպագրության 07.07.2014 թ.
տպագրված է ԳԱՀԿ տպարանում,
Երևան, Մամիկոնյան 39ա